

BOUKE MEIJER: "DE BODEM WAS EN IS ALTIJD DE BASIS WAAR HET BEDRIJF OP DRAAIT EN ZAL BLIJVEN DRAAIEN" (P.2)

SANDER RÖLING: "JE MOET HET MOOIE VAN BOER ZIJN VOORAL VOOROPSTELLEN, HET IS PRACHTIG ALS ER EEN MOOI GEZOND KALF GEBOREN WORDT" (P.3/4/5)

VAN DE VOORZITTER

Zo aan het einde van het jaar worden dingen altijd spannend. Zaken moeten nog worden beklonken of rechtgetrokken. Dat zet besluitvorming, maar ook het voorafgaande proces vaak onder druk. Men zegt wel eens: "Onder druk wordt alles vloeibaar". We moeten echter ook opletten dat de juistheid van processen daar niet mee onder druk komt te staan. Uiteindelijk kan het resultaat wel goed zijn, maar als er ontevredenheid is over het proces, blijkt er vaak toch geen goede deal te zijn. Er is ontevredenheid of kritiek op het resultaat. Dit geldt voor vele processen die nu gaande zijn. Zo kennen we allemaal de spanning op de bedrijven over de afloop voor 2018 van de fosfaatrechten en ook lezen we in de kranten over de Brexit en het klimaat akkoord. De agrarische sector is ook onderdeel van dit akkoord. Er worden doelen geformuleerd die voor de landbouw haalbaar en realistisch moeten zijn en tegelijkertijd kansen bieden. Kringlooplandbouw en de bodem worden als basis gezien van de sector.

Zo weinig mogelijk verspilling in het circulaire proces, dat is denk ik waar we allemaal baat bij hebben. Ook kan het circulaire proces een positieve invloed op het economische bedrijfsresultaat hebben. Baat hebben bij te halen doelstellingen, dat is een mooie gedachte. Mijn hoop is dat bij inregelen van de doelstellingen het gezonde nuchtere boerenverstand zegeviert en er vooral voor praktisch toepasbare en goed haalbare maatregelen wordt gekozen.

Tegelijkertijd is de aarde vanuit ons menselijk perspectief heel groot. Nederland is daarmee vergeleken maar een speldenknop op de aardbol. De agrarische sector is echter wel koploper op het gebied van kennis en innovatie. Het is uitermate belangrijk om op tijd met je bedrijf te kunnen anticiperen op maatregelen die gericht zijn op de toekomst. Overheden zouden daar faciliterend in moeten zijn. Het is daarbij vanzelfsprekend dat we zuinig moeten zijn op onze basis en de nuchtere boerenpraktijk moet ons brengen naar een toekomstbestendige melkveehouderijsector. Met oog voor de boer, de koe en de omgeving.

Deze week zag ik de aarde vanuit het perspectief van een ruimtevaarder, André Kuipers. Een iel klein bolletje in het heelal, waar geen handelsakkoord is met andere planeten, geen export van goederen of restmaterialen. Geen import van waardevolle goederen of grondstoffen van andere planeten naar de aarde. Dit kleine bolletje moet het zelf doen. Het confronterende is de kwetsbaarheid van de aarde in het grote totaal van heelal. Heel bijzonder om te zien.

Zo aan het einde van het jaar wens ik, dat u allen een beetje rust en tijd kunt nemen voor elkaar: Oog hebben voor de goede dingen binnen uw gezin en bedrijf; dat is belangrijk!

Vriendelijke groet,
Alma den Hertog, voorzitter NoorderlandMelk

SLUITEN VAN KRINGLOPEN

Het sluiten van kringlopen is een kreet die de laatste tijd niet meer weg te denken is in onze sector. Je moet je hierbij wel afvragen of het überhaupt mogelijk is kringlopen helemaal te sluiten. Het is verstandiger om te spreken van het minimaliseren van verliezen. Dat klinkt niet uitdagend, maar het is wel realistischer. Het is nu eenmaal zo dat waar natuurlijke processen plaatsvinden, ook verliezen optreden.

Sinds de minister van LNV haar visie heeft gepresenteerd met als speerpunt Kringlooplandbouw, is de belangstelling hiervoor in een stroomversnelling gekomen. Wat is Kringlooplandbouw nu eigenlijk? Kunnen wij niet aan een knop draaien om het concept van kringlopen zo in te vullen? Het zou makkelijk zijn, maar zo eenvoudig is het niet. Het heeft veel meer te maken met bewustwording. Wat gebeurt er nu eigenlijk met onze bodem die wij bewerken en hoe bewerken wij die? Doen wij dat op de manier zoals wij dat jaren achtereen hebben gedaan? Is het dan goed? Hoe verdiepen wij ons in de processen die in de bodem plaatsvinden en passen wij onze bedrijfsvoering hierop aan? Het lastige van die processen is dat geen bedrijf, grondsoort, veestapel of management gelijk is. Wat op het ene bedrijf heel goed past, gaat in de bedrijfsvoering van een ander bedrijf juist niet werken. Dit is een zoektocht die elke ondernemer zelf moet maken.

Een aantal randvoorwaarden is voor de meeste bedrijven wel gelijk. Wanneer dienen wij meststoffen toe aan onze landerijen? Is dit op de dag dat onze opslag vol zit of op het moment dat (bijna) optimaal is voor de bodem waar wij het gewas voor het komende jaar op willen laten groeien? Hierbij denk ik aan bereikbaarheid, temperatuur van de bodem en wanneer het gewas de nutriënten opneemt. Je kunt ook de vraag stellen: Hoe ver wil ik bemesten vanaf mijn oogstmoment of hoeveel wil ik bemesten voor de komende maaisnede?

Velen van ons vinden grond gewoon een hoop zwarte massa waar wij overheen kunnen rijden, koeien kunnen laten grazen of waar een gewas groeit. Maar de grond waar onze bodem, bouwvoor, uit bestaat is veel meer dan dat. De bouwvoor waar de beworteling van een gewas plaatsvindt is een hoop leven op microbiel niveau. Daar dient lucht en ruimte in te zitten om het bodemleven te laten functioneren, waardoor bacteriën, schimmels, enzymen e.d. hun werk kunnen doen. Het is fascinerend hoe processen in de bewortelde laag van onze bodem plaatsvinden. Hoe nutriënten die door ons worden toegediend door het bacterieleven omgezet worden in beschikbare elementen voor de plant. De bodem is ook opgedeeld in een aantal lagen waar o.a. het organisch materiaal wordt omgezet in beschikbare deeltjes voor de beworteling. Vervolgens is er ruimte waar de direct beschikbare voedingsstoffen worden opgenomen

en hieronder vindt een fijnmazig netwerk van beworteling plaats, ook wel de rhizosfeer genoemd, waar de niet direct opneembare voedingsstoffen beschikbaar worden gemaakt voor de plant.

De mate waarin het bacterieleven kan functioneren hangt met name af van onze manier van grond bewerken en betreden. Doen wij dat onder suboptimale omstandigheden of wachten wij op een tijdstip waarop de grond wel bekwaam is? Dit maakt het verschil dat de bodem meer vanuit zichzelf kan leveren of dat wij meer met nutriënten aan de gang moeten. De wormen zorgen voor zuurstof in de bodem en voor ruimte voor de beworteling. Wij mensen kunnen niet zonder zuurstof en dat geldt ook voor het bodemleven. Dit wordt vaak vergeten. Wanneer er een schop in de grond gestoken wordt, de losgestoken zode omgekeerd wordt en de grond geen harde compacte massa is, maar kruimelig doorworteld met veel poriën van wormen, dan heb ik daar een goed gevoel bij. Indrukwekkend om te zien vind ik de kleine hoopjes grond die tussen de grassprietten liggen, die verplaatst zijn door wormen.

Organisch materiaal wordt van bovenaf meegenomen door de wormen, de bouwvoor in en samen met wat grond opgegeten om zo weer tot vruchtbare voedingsstof voor de bodem uitgescheiden te worden. Het zijn allemaal processen die zich in de bodem afspelen waar wij met onze zware machines overheen rijden. Er zit in de bouwvoor van onze graslandpercelen meer organisch materiaal aan drogestof onder de grond dan wij jaarlijks oogsten aan de bovenzijde van onze percelen. Hierbij ga ik van een gemiddelde opbrengst uit die wij in ons land jaarlijks oogsten: tien tot elf ton drogestof.

Van invloed is ook hoelang wij een aanvaardbare botanische samenstelling overeind kunnen houden van onze grasmat. Kunnen wij dat door

de juiste managementmaatregelen te treffen of moeten wij toch de keuzes maken om tot herinzaai over te gaan? Het duurt enkele jaren voordat een grasmat echt tot een volledige productie komt, omdat het een meerjarig gewas is. Er wordt organisch materiaal opgebouwd in de bodem en dit is weer nodig om de grond weerbaarder te maken en uit zichzelf te laten produceren. Echter als wij deze graszoden weer gaan vernietigen dan vindt er een behoorlijke uitspoeling plaats van nitraat naar het bovenste grondwater. Het is niet voor niets dat de overheid inzet op meer blijvend grasland.

Bij veel van onze collega's is het een onderdeel van de bedrijfsvoering om met een bepaalde tijdseenheid grasland opnieuw in te zaaien. Misschien is het goed om te realiseren wat voor gevolgen dat heeft voor het bodemleven en de gevolgen daarvan. Laat het duidelijk zijn: het is volkomen legaal om te doen en de mogelijkheid moet mijns inziens ook blijven bestaan, maar voor de bewustwording is het wel goed om te weten wat de gevolgen zijn van dergelijke ingrepen.

Hierboven heb ik beschreven hoe divers het bodemleven kan zijn. Je hoort er bijna niemand over, maar dit hoort net zo goed onder de noemer van biodiversiteit van kruidenrijk grasland of akkerrandenbeheer.

"De bodem was en is altijd de basis waar het bedrijf op draait en zal blijven draaien."

In de toekomst wordt het nog belangrijker als we kijken naar hoe grillig het klimaat zich gedraagt. Wie weet kunnen wij met onze bodem onder onze bedrijven wel in positieve zin een bijdrage leveren aan het klimaatprobleem.

Bouke Meijer

“EIWIT VERBOUWEN OP EIGEN GROND”

De norm 65 % eiwit van eigen land is ontstaan door het initiatief van de NZO en de LTO om voor de Nederlandse melkveehouderij een nieuwe maat van grondgebondenheid te definiëren en een duurzame zuivelketen na te streven. Doel is te voorkomen dat er nieuwe verplichte wetgeving komt. Hun gezamenlijke visie is dat in 2025 alle melkveehouders 65 % van het voereiwit verbouwen op eigen grond.

De NZO en de LTO hebben een onafhankelijke commissie aangesteld die bevoegd is om een bindend advies te geven.

De visie in het kort:

Grondgebonden melkveehouderij na 2025

- Grotendeels zelfvoorziening voereiwit;
- Gras van eigen grond is de basis voor elk melkveebedrijf;
- Lokale ruwvoer/mestkringloop (via buurtcontracten);
- Huiskavels met gras om het karakteristieke cultuurlandschap te beschermen en weidegang te faciliteren;
- Beperking diervoedergrondstoffen van buiten Europa;
- Mestafzet op eigen grond en/of op grond van derden binnen een straal van 20 km.

Bij de nieuwe maat voor grondgebondenheid, wordt 65 % van de voereiwitbehoefte geproduceerd op eigen grond, een alternatief voor de GVE per ha. Bijkomend voordeel is dat er dan minder grondstoffen nodig zijn van buiten Europa, met name soja. Dit resulteert in een duurzamer zuivelketen. Naast de 65 % eiwit van eigen land eis, moet de huiskavel maximaal 10 melkkoeien per ha groot zijn en is het mogelijk om d.m.v. buurtcontracten, binnen een straal van 20 km, ruwvoer aan te voeren, mits 50 % ruwvoer van eigen land komt. Op dit moment voldoet 25 % van alle melkveebedrijven aan deze eis en 46 % als de buurt aankopen worden meegerekend. Voor bedrijven met veel snijmaïs en/of meer dan 20.000 kg melk per ha, wordt het moeilijker om aan deze eis te voldoen. Het percentage eiwit van eigen land is zichtbaar in de Kringloopwijzer.

Wat zijn de mogelijkheden om eiwitproductie te verhogen?:

- Grasproductie verhogen. Gras is de kampioen van alle gewassen voor de totale opbrengst eiwit per ha;
- Aandeel maïs verlagen;
- Inzaai of doorzaai klaver;
- Inzaaien van eiwitgewassen zoals lupinen, veldbonen en soja.

Op 20 en 22 november jl. zijn er door NoorderlandMelk workshops georganiseerd, waarin Henri van der Kolk (voeradviser Agri-vak) ons handvatten gaf om de productie van eiwit te verhogen, zonder concessies te doen aan het bedrijfsresultaat. Volgens Henri is de sleutel van het succes het maken van de juiste eiwitkwaliteit en eiwitopbrengst. Hierin staat grasland centraal en geeft maïs een mooie aanvulling door een hogere drogestofopname per koe en een betere benutting van het eiwit.

Om het juiste eiwit te kunnen maken staat de bodem centraal. De bodem zal de energie goed moeten vastleggen in het gewas en de stikstof op deze manier moeten omzetten naar goed eiwit (DVE). Hoe beter de kwaliteit van het eiwit, des te minder eiwit we nodig hebben voor een optimaal bedrijfsresultaat. In het verleden werd alleen de benutting door de dieren in kaart gebracht, maar nu, met de Kringloopwijzer, ook de benutting van de grond. We zullen ons dus meer moeten gaan richten op de bodem en hier de mogelijkheden zoeken om meer en beter kwaliteitseiwit van eigen land te produceren. Het begint met de bodemanalyse, waarin we kunnen vinden wat de mogelijkheden zijn. Daarin zijn het organische stofgehalte en de onderlinge verhoudingen van de basen in CEC (klei humus) bepalend voor het resultaat. Daarnaast is de keuze van kunstmest belangrijk voor de eiwitproductie.

Ureum- en ammoniumhoudende kunstmeststoffen kunnen een hogere eiwitproductie, met meer DVE en suiker geven. Aangezien aankoop van eiwit duurder is dan aankoop van energie is de 65 % eiwit van eigen land norm een ontwikkeling die interessant kan zijn. Volgend jaar zijn we van plan om deze workshops te vervolgen. Samen gaan wij op zoek om deze uitdaging op onze bedrijven tot een succes te maken.

Fedde van der Meer

'Tour de Boer'

RIK SMITS ONTMOET DE FAMILIE RÖLING UIT ROTSTERGAAST

Rotstergaast is ontstaan op de ongeveer 300.000 jaar voor Christus tijdens de Saale ijstijd gevormde Zandruggen van de rivier de Tsjonger. Tijdens deze ijstijd werden ook grote keien aangevoerd. In het plaatsje Rottum, dat vlakbij Rotstergaast ligt, kun je nog een grote zwerfkei vinden die tijdens de ijstijd is aangevoerd. De boerderij van de familie Röling ligt naast de ecologische verbindingzone tussen natuurgebied Easterskar en de rivier de Tsjonger.

De familie Röling is in 2003 verhuisd vanuit de plaats Haarzuilens in de provincie Utrecht naar Friesland. Ze hadden in deze plaats een pachtboerderij, kasteel De Haar. De boerderij is door de verpachter verkocht aan Natuurmonumenten. De familie ontving hiervoor een pachtafstandsvergoeding. Sander en Corette Röling zijn beide opgegroeid op een melkveehouderijbedrijf. Ze zijn 11 jaar lid van coöperatie NoorderlandMelk en leveren al 30 jaar kwaliteitsmelk, mede dankzij de vader van Corette. Een hele prestatie! De familie heeft vier kinderen, drie jongens en een meisje. Daar zit vast wel een bedrijfsopvolger bij!

Rik Smits: Hoe ziet jullie bedrijf eruit?

Sander Röling: Wij hebben 40 ha in eigendom. Totaal bewerken we 55 ha land, daar zit dan wel wat polderdijk bij. De grondsoort is zand en veen. Door het droge weer van de afgelopen zomer heeft de graszode veel schade. We hebben sommige stukken doorgezaaid maar dat komt heel moeizaam op. Ook hebben we veel last van muizen. We staan op het punt 10 ha in natuurgrond om te zetten wegens de ecologische verbindingzone naast ons bedrijf. Van de vergoeding die we ontvangen kunnen we dan weer land van de Provincie kopen. Op het natuurland zit een beheerpakket. We huren ook nog los land bij van de buurman. Er is veel belangstelling voor grond in deze omgeving en er zijn dan ook veel meer kapers op de kust voor percelen land. De landbouwgrond is hier op sommige percelen ook geschikt voor aardappelland. Ik heb de grond niet altijd nodig voor ruwvoer, maar zie ik van de huur af dan krijg ik deze niet makkelijk weer terug. We moeten hierin een afweging maken en staan soms voor een dilemma. Een goede kwaliteit van het voer vind ik erg belangrijk.

Rik Smits: Zie je die ecologische verbindingzone als een belemmering?

Sander Röling: Nee dat niet, maar ik moet er met mijn ammoniakuitstoot geen last van krijgen. Dat zou krom zijn. Onze inzet voor natuur wordt dan niet beloond. We zitten ook vlak bij Natura 2000 gebied. De wereld verandert nu eenmaal. Het zou logisch zijn als het nieuwe natuurgebied door de moerasachtige grond een positieve werking zou hebben op de vogelstand. Ook de vlinders, de otter en de ringslang moeten van het natuurgebied

profiteren. De buizerd en de vos richten jammer genoeg ook veel schade aan. Je kunt beter met de natuurorganisaties blijven praten, dan blijf je in beeld. Als natuurbeheer betaald wordt dan heb je ook weer een nieuwe poot onder je bedrijf. Je mag op natuurland weiden en een deel is kruidrijk grasland. Het is ook nog de bedoeling dat we het totale gebied gaan beheren, dat is zo'n 20 ha. Er komen de komende jaren nog zoveel zaken om de hoek kijken zoals ammoniakuitstoot en CO₂. Op zich is dat niet zo erg, als wij er maar aan verdienen en dat zie ik niet gebeuren. Deze onderwerpen worden gewoon weer over de schutting gegooid en we moeten het er maar mee doen.

Rik Smits: Ik pleit voor een systeem om de organische stof in blijvend grasland ieder jaar te meten. Voor elk tiende percentage dat je organische stof in de bodem groeit moet je een vergoeding krijgen. Op deze manier wordt de inspanning van de boer m.b.t. CO₂ vastlegging beloond. Sander Röling: Je kunt dan geen grasland meer scheuren, maar dan kun je een keuze maken. CO₂ vastlegging in de bodem is echter ontzettend belangrijk. Een onderwerp dat in Friesland op dit moment ook erg leeft is de bodemdaling en de veenweides. Minder bodemdaling lukt hier niet en het laten stijgen van het waterpeil werkt niet. De verhoging van het grondwaterpeil beperkt zich tot de slootkant en bodemdaling gaat in het midden van het perceel gewoon door. Als we het slootpeil omhooghalen dan lopen ook veel dorpen onder water. Lastig allemaal, hoe gaan we hiermee om?

Rik Smits: De agrarische sector ligt onder een vergrootglas. Consumenten nemen veel berichtgeving voor waar aan.

Corette Röling: We moeten ons altijd maar weer verdedigen en de consumenten baseren hun mening soms op onjuiste feiten en berichtgeving; dat vind ik best wel eens frustrerend. Sander Röling: we hebben ook veel te verliezen. Door de vermeende IR-fraude en het gesjoemel met de mestboekhouding door enkele transporteurs gaat de pilot Kringloopwijzer niet door. Het is goed dat de boeren verenigd zijn in coöperaties en dergelijke. We kunnen er samen voor zorgen dat de consument goede informatie krijgt. Je moet mensen hebben die het juiste verhaal over kunnen brengen. Onze buurman, Boer Bart, heeft een experiment gedaan met kalf bij de koe. Het project is mislukt. Hij deelt dit ook op social media en vertelt er ook bij waarom het experiment is mislukt. Ik ben van mening dat het vooral begint met respect hebben voor elkaar.

Rik Smits: Hoeveel koeien melken jullie nu?

Sander Röling: We houden 80 melkkoeien plus bijbehorend jongvee. We melken driemaal daags en dat bevalt prima; we zitten bijna in de hoogste fosfaatcategorie. De kinderen helpen soms mee tijdens het melken en Corette helpt mee tijdens de melkcontrole. We doen al het landwerk zelf. Onze jongens vinden dit ontzettend leuk. Rik Smits: Knap hoor! Wij vonden driemaal daags melken arbeidstechnisch erg moeilijk te regelen en zijn ervan afgestapt. Wij zijn dit jaar weer gaan weiden en zitten ook in de op een na hoogste fosfaatcategorie. Sander Röling: We melken in een 2x10 visgraat melkstal en het melken gaat vlot. In 2009 hadden we een melkrobot aangeschaft,

maar die investering heeft veel geld gekost. De koeien daalden in productie en we kregen veel problemen. We hebben hier ontzettende pech mee gehad en de leverancier nam geen verantwoordelijkheid. We hebben dit vijf jaar volgehouden, toen vonden we het genoeg en hebben we een nieuwe melkstal gebouwd. Een dag na de ingebruikname van de melkstal hadden we al meer melk in de tank. Dit hoort echter ook bij het ondernemen. Soms weet je achteraf precies hoe je het had moeten doen.

Rik Smits: Jullie gaan m.i.v. 1 december overschakelen op de VLOG.

Sander Röling: Ja, daar gaan we aan meedoen, je moet zoveel mogelijk plusjes op de melk zien te krijgen. Als er vanuit de markt vraag naar VLOG-melk is moeten we dat gaan produceren. Voor ons bedrijf is het organisatorisch ook niet moeilijk. Als we er maar een vergoeding voor krijgen. Ik ga het bedrijfsprofiel op Z-net nog invullen en vervolgens komt Qlip nog langs voor een klasse-indeling en beoordeling. Het CO₂ verhaal gaat echt spelen en daar levert de productie van VLOG-melk ook een positieve bijdrage aan. Rik Smits: Wij doen al langer mee en het bevalt ons goed. De gevraagde 10 miljoen extra VLOG-melk was snel gevuld door de leden. NoorderlandMelk-leden zijn erg flexibel en kunnen snel schakelen.

Rik Smits: Zie je geen belemmeringen in je bedrijfsvoering door de VLOG-eis?

Sander Röling: Ik voer al jaren geen soja meer bij, maar we voeren wel 25% maïs. Om zoveel mogelijk eiwit van eigen land af te krijgen moeten we de maïs misschien wel gaan inruilen voor luzerne. Uit de Kringloopwijzer kwam naar voren dat ik al ruimschoots voldoe aan de

norm van 65% eiwit van eigen land. De koeien krijgen 6 uur weidegang, om 5 uur 's ochtends gaan ze het land in. Op stal voeren we kuil en maïs en we doen aan stalvoeren. Dit is wel erg arbeidsintensief. Soms is het spannend of ik wel uitkom met mijn beweidsplan. In de droge zomer van het afgelopen jaar heb ik niet aan stalvoeding gedaan, alleen in het najaar. Zoals ik al aangaf verbouwen we 10 ha maïs. Dit jaar heb ik dit wel moeten beregenen anders was het niets geworden. Rik Smits: Het verbouwen van maïs was bij ons dit jaar echt een probleem. We konden ook niet beregenen. Misschien moeten we in de toekomst wel toe naar het elektrisch beregenen en dan de stroom gebruiken die we zelf opwekken via zonnepanelen of windenergie. Sander Röling: In zonnepanelen geloof ik niet zo; er is nog te weinig bekend over de gevolgen voor het milieu op de lange termijn. We moeten ook nog asbest saneren, maar plaatsen geen zonnepanelen op het dak. Corette Röling: Zonnepanelen moeten ook geproduceerd worden, dat kost ook energie. Hoe gaan we om met de zonnepanelen over bijvoorbeeld 20 jaar als ze vervangen moeten worden? Wie is dan verantwoordelijk voor het afval? Zonnepanelen op vruchtbare landbouwgrond vind ik al helemaal niet kunnen. Rik Smits: Ik heb ook informatie opgevraagd over asbestsanering in combinatie met dakverhuur en het plaatsen van zonnepanelen. Het contract met de verhuurder duurt 20 jaar en je legt je naar mijn mening vast voor deze periode. Ik ben daar niet zo happig op. Sander Röling: Wij leveren in verhouding maar een kleine bijdrage aan het milieuprobleem, boeren zijn ook onderdeel van de oplossing door de vastlegging van CO₂ in de bodem. Rik Smits: Aan de toename van het vliegverkeer doen we

niets. Sander Röling: Het economisch belang van Schiphol is erg groot maar misschien wordt ons dit economisch belang ook wel aangepreft. Een vliegtax van 7 euro per ticket zal er niet toe bijdragen dat mensen minder het vliegtuig pakken. Een ticket moet minstens 200 euro duurder worden wil dit effect hebben.

Rik Smits: Hoe kijken jullie naar de toekomst?

Sander Röling: Wij zijn hier nog niet klaar. We willen het bedrijf graag doorgeven aan de kinderen. Wij willen verantwoord groeien met oog voor onze omgeving. Er moet in groei wel rendement zitten. We moeten het hebben van een goede melkrij en van de plussen op de melk. Dit beïnvloedt de kritische melkopbrengstprijs positief. Rik Smits: Ook ik vind een goede melkrij ontzettend belangrijk, maar boeren moeten een verbetering van het rendement ook zoeken in optimalisatie van hun bedrijf. Sander Röling: Zonder personeel blijf je flexibel en kun je een lage melkrij eerder opvangen. Rik Smits: Dit is de kracht van het familiebedrijf.

Sander Röling: "Je moet het mooie van boer zijn vooral vooropstellen, het is prachtig als er een mooi gezond kalf geboren wordt"

Het moment dat de koeien 's morgensvroeg het land ingaan vind ik nog zo'n genietmoment. Daar doen we het voor. Ook is relativeren mijn moto. Als in het voorhuis alles goed gaat en iedereen gezond is dan zijn we tevreden. Rik Smits: Dat relativeren moet ik nog leren, als je jong bent zie je af en toe door de bomen het bos niet meer. Sander Röling: Dat is altijd al zo geweest. Corette Röling: Vroeger had je ook te maken met ups en downs. Toen mijn ouders nog boer waren was er sprake van een opgaande tijd: eerst de grupstal met melkbussen, toen de komst van de ligboxenstal. Het boeren wordt nu veel ingewikkelder gemaakt door alle regelgeving. Ook is de melkrij de afgelopen jaren niet meegegroeid met de verhoging van alle andere kosten. Dat is voor melkveehouders van nu een probleem. Rik Smits: Regels nekken je, maar het meeste nekt je de waardering die je mist vanuit de samenleving.

Erika Otten-Streuman

Duurzaamheidsprogramma:

“WIJ MAKEN DE MELK... MET LIEFDE VOOR ONS VEE EN MET OOG VOOR ONZE OMGEVING”

Op de ledenvergadering in Marum is ons Duurzaamheidsprogramma: 'Wij maken de Melk... 2019' gepresenteerd. Het plan zal eind februari op Z-net opengesteld worden. Met dit programma wordt zichtbaar gemaakt op welke onderdelen leden van de coöperatie sterk scoren op het gebied van duurzaamheid. U kunt het plan in de leveringsvoorwaarden nalezen en daarbij gebruikmaken van de uitgebreide toelichting. Door middel van een keuzemenu heeft u de mogelijkheid om een toeslag op uw melkprijs te verdienen. De toeslag voor "Wij maken de Melk" is maximaal € 1,00 per 100 kg melk. De toeslag van € 1,00 staat gelijk aan 100 behaalde punten. De toeslag wordt verlaagd naar rato van de behaalde punten.

WIJ MAKEN DE MELK... MET LIEFDE VOOR ONS VEE

Onderdeel	Voorwaarde	Punten te behalen
Dierziekte inzicht		
Para TBC	Doorlopend Status A	5
Salmonella	Doorlopend niveau I	5
Dierwelzijn		
Aanwezigheid I roterende koeborstel per 60 melkkoeien		5
Levensduur veestapel		
Leeftijd bij afvoer	30 dagen groei t.o.v. 2018	5
Leeftijd bij afvoer	≥ 5jaar en 7 maanden	10
Kalf OK score	jaarscore ≥ 71 punten	10
	jaarscore ≥ 79 punten	15
Antibiotica gebruik		
Dier DagDosering	< Signaalwaarde (4)	5
Maximaal aantal punten te behalen meegenomen voor de toeslag		35

WIJ MAKEN DE MELK... MET OOG VOOR ONZE OMGEVING

Onderdeel	Voorwaarde	Punten te behalen
Biodiversiteit en Bodemgezondheid		
5% grondareaal als natuurinvulling	Opgesteld natuurplan	5
10% grondareaal als natuurinvulling	Opgesteld natuurplan	10
Eiwit van eigen land	≥ 50% eiwit van eigen land	5
	≥ 65% eiwit van eigen land	10
Ammoniakuitstoot per ha	≤ 80 kg NH ₃ /per ha	10
Klimaat		
Energie reductie maatregelen	Minimaal 2	10
Groene stroom of energieproductie	Minimaal 1	10
Broeigasuitstoot in kg CO ₂ equivalent per kg melk cijfer uit Klimaatmodule Kringloopwijzer	≤ 1500 gr CO ₂ equivalent kg melk	5
	≤ 1200 gr CO ₂ equivalent kg melk	10
Educatie		
Deelname 2 workshops/studiegroepen		10
Bedrijfsbezoek	Boerderijeducatie excursies/open dagen	10
Maximaal aantal punten te behalen meegenomen voor de toeslag		65

* Bij de niet-meetbare onderdelen volgt jaarlijks steekproefsgewijs controle bij 20% van de bedrijven.

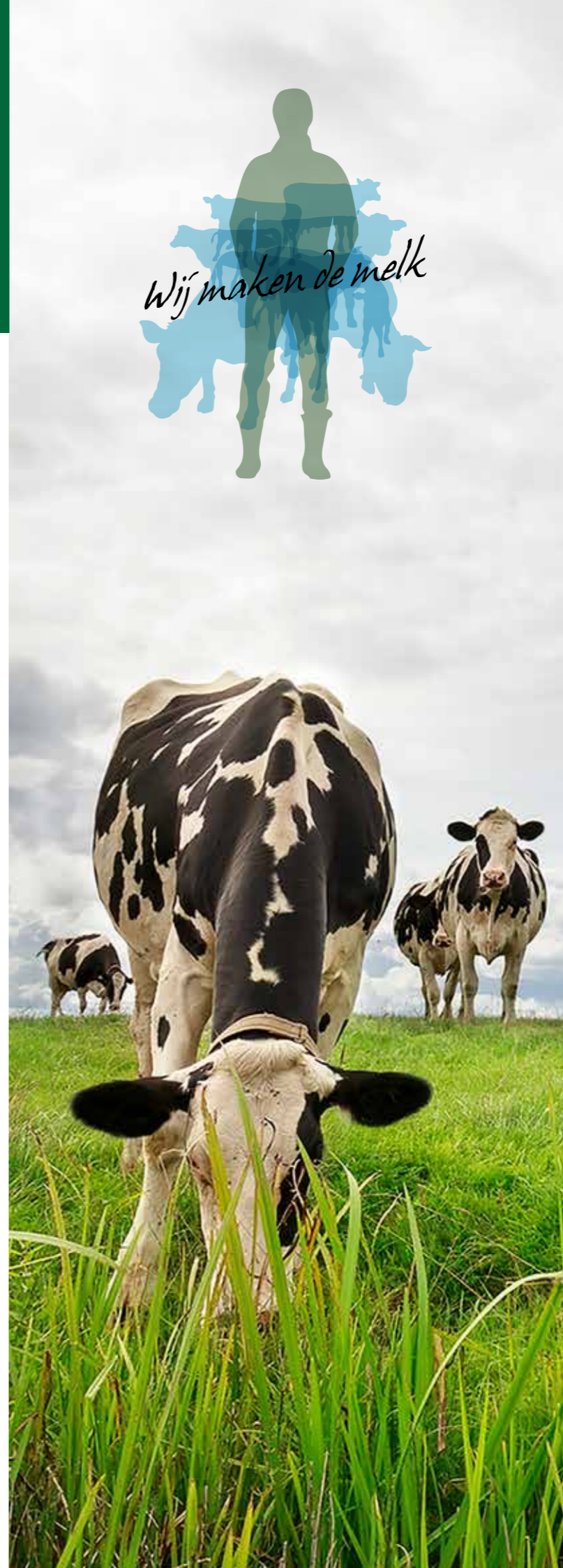
EVEN VOORSTELLEN HINKE VISSER-SCHIEVINK

Graag stel ik me in deze nieuwsbrief aan u voor: Ik ben Hinke Visser-Schievink, sinds september 2018 werkzaam bij Coöperatie NoorderlandMelk U.A. Sinds 2,5 jaar ben ik woonachtig in Wymeer, Duitsland. Ik ben getrouwd met Heiko en heb twee dochters; Ammarins van 4 jaar jong en Mare Gerdien van 16 maanden jong.

De afgelopen 2,5 jaar heb ik met veel inzet en enthousiasme ons eigen melkveehouderijbedrijf mee opgestart, dat 110 melkkoeien en 70 hectare grond heeft. Nu het bedrijf haar eigen vruchten afwerpt, vond ik het een goed moment om gedeeltelijk weer elders aan de slag te gaan.

In de afgelopen jaren, voor de opstart van het melkveebedrijf, hebben we dichtbij Leipzig samen in loondienst gewerkt voor een gemeenschappelijk bedrijf van melkvee-, akkerbouw- en mestveebedrijven. Mijn man werkte als Herdmanager bij één van de melkveebedrijven en ik als Controller bij het hoofdkantoor. Ik ben dan ook erg blij dat ik mijn functie binnen de Coöperatie als Manager Financiën en Projecten mag uitoefenen en op deze manier binnen de branche mag werken waar mijn ambitie ligt. Wat betreft mijn vrijetijdsbesteding: ik help voornamelijk thuis mee, wat ik overigens erg leuk vind om te doen! Daarnaast kan ik ontzettend genieten van mijn kinderen. Ook eropuit gaan door te wandelen en nieuwe plekken te ontdekken geeft mij ontspanning en plezier.

Ik heb het erg naar mijn zin bij NoorderlandMelk en zou het fijn vinden als ik ook u, net als mijn collega's, van dienst kan zijn. Dus graag tot ziens of horens!

WIJZIGING IN UITBETALING 2019

In 2019 zal er een wijziging plaatsvinden in de berekening en uitbetaling van het melkgeld die meer recht doet aan de huidige marktsituatie. Door de grote vraag naar vet, is vet al een aantal jaren de belangrijkste pijler onder de melkprijs. De marktverhouding van de laatste 3 jaar is 0,6 – 1 eiwit – vet. De FrieslandCampina garantieprijs blijft als basis gebruikt worden voor de berekening van de melkprijs. Hierin verandert niets.

Er zal een andere verdeling gemaakt worden in de uitbetaling. Op dit moment vindt de uitbetaling plaats op basis van de verhouding 10 – 5 – 1 eiwit – vet – lactose. In 2019 zal geen waarde meer worden toegekend aan lactose. De verdeling zal dan ook worden: 1,5 – 1 Eiwit – Vet.

In het onderstaande schema ziet u een voorbeeld van de omrekening van de FC garantieprijs.

%	10 - 5 - 1		1,5 - 1	
3,47	Eiwitwaarde	5,7134	Eiwitwaarde	5,4602
4,41	Vetwaarde	2,8567	Vetwaarde	3,6401
4,51	Lactosewaarde	0,5713		
	GP	35	GP	35

Het rentepercentage van de ledenlening wordt met ingang van 2019 gewijzigd in de 12 maands Euribor + 4 %.

EVEN VOORSTELLEN: GERDA LEENSTRA

Sinds de zomer ben ik werkzaam bij NoorderlandMelk en doe ik met veel plezier de marketing voor het merk Weide Weelde. Doordat ik zelf ben opgegroeid op een melkveehouderij in Teroele (klein dorpje in Friesland), kan ik me goed vinden in het merk en de uitstraling hiervan. Hierdoor ben ik extra gemotiveerd om me in te zetten voor dit mooie zuivelmerk.

Na het behalen van mijn middelbareschooldiploma ben ik Commerciële Economie gaan studeren aan de NHL in Leeuwarden. Binnen de opleiding heb ik de richting marketing en communicatie gekozen. Na drie jaar in Leeuwarden gestudeerd te hebben heb ik een halfjaar in Helsinki gestudeerd, een fantastische en leerzame ervaring! Toen ik bijna was afgestudeerd werd ik door een lerares gewezen op de vacature voor junior marketeer bij Royal A-ware. De vacature maakte me toen al meteen enthousiast. Trots ben ik dan ook dat ik aan de slag mocht om het zuivelmerk Weide Weelde in de markt te zetten. Met veel enthousiasme zet ik deze taken nu bij NoorderlandMelk voort. Mocht je een leuk of creatief idee hebben voor Weide Weelde, laat het me weten!

Gerda Leenstra
E: g.leenstra@weideweelde.nl

COLOFON

Deze nieuwsbrief is een uitgave van NoorderlandMelk.

NoorderlandMelk

Leonard Springerlaan 7
9727 KB Groningen
T. (050) 82 00 295
info@noorderlandmelk.nl
[@Noorderlandmelk](https://www.instagram.com/Noorderlandmelk)

Redactie

Erika Otten
Alma den Hertog
Fedde van der Meer

Fotografie

Erika Otten

